

7. EESTI KEELE LUGU

1. Märki ajateljele eesti keele arenguperioodid ja sotsioperioodid ning täida lüngad.

EESTI KEELE SOTSIOPERIOODID

EESTI KEELE ARENGUPERIOODID

Eesti keele kujunemine algas kuni aastat enne meie ajaarvamise algust. Eesti keele arengu esimene periood kestis kuni aastani, kokku umbes aastat ja langes ajaliselt kokku sotsioperioodiga. Sellel perioodil tekkis häälik ning kujunes välja kaks eesti keele kuju: ja Kõige rohkem keelemuutusi toimus ajavahemikul kuni Seda aega eesti keele arengus nimetatakse ja see kestis kaks sotsioperioodi: ja, kokku aastat. Sel perioodil laenas eesti keel üle sõna keelest. Mitmete häälikumuutuste tagajärjel tekkis sel perioodil eesti keele grammatikasse ainuomane nähtus: Uuseesti keele perioodi alguseks peetakse aastal. Selle perioodi muutused keeles on olnud Selle perioodi olulisemad muutused on, ja Uuseesti periood on kestnud viimased sajandit.

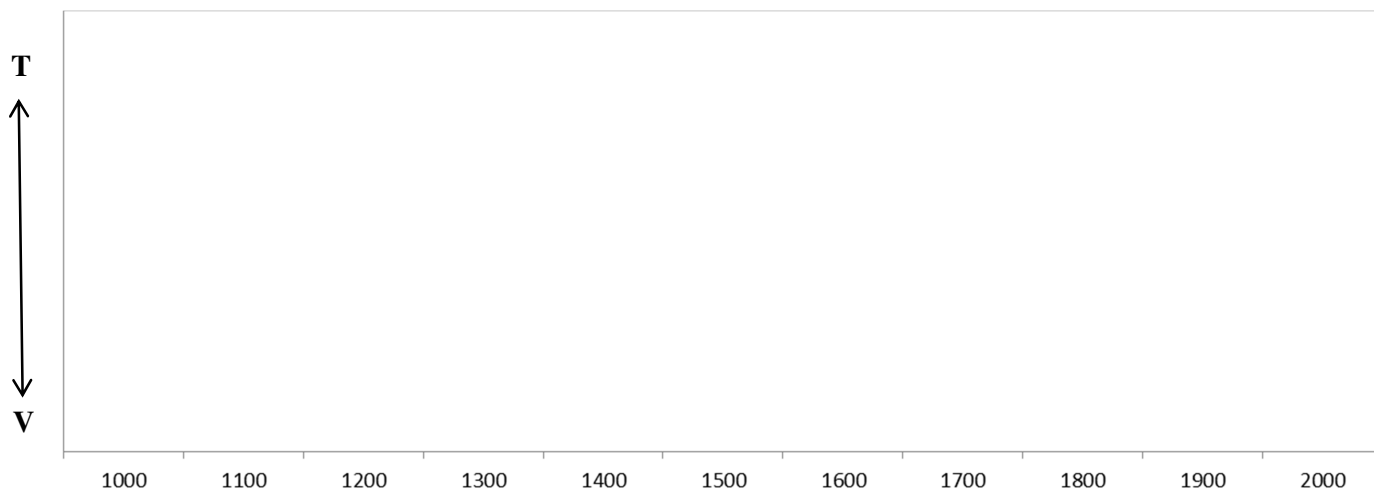
2. Too välja kolm põhjust, miks murranguperioodi eesti keeles toimus palju keelemuutusi.

1.
2.
3.

3. Ava keelemuutusega seotud mõistete sisu ja nimeta näiteid eesti keele ajaloost.

	HÄÄLIKUMUUTUS	ANALOOGIAMUUTUS	GRAMMATIKALI- SEERUMINE
Iseloomustus			
Näiteid eesti keele ajaloost			

4. Joonista graafik, millel kujutad erinevate keelte tähtsust Eesti territooriumil aastatel 1000 kuni 2012. Kasuta keelte kujutamiseks erinevaid värve, lisa tingmärkide seletus. Kui mõni uus keel muutub tähtsaks siis alusta graafikut nullist ja kui ta kaotab tähtsuse täiesti, siis lõpeta graafik jällegi nullis. Joonista graafik nii, et see kajastaks adekvaatselt ka eri keelte tähtsushierarhiat mingil ajaperioodil.

Tingmärgid:	- eesti keel	- rootsi keel	- alamsaksa keel
T – tähtis	- ladina keel	- vene keel	- soome keel
V – vähetähtis	- inglise keel	- (ülem)saksa keel	

8. EESTI KIRJAKEELE ALGUSAEG

1. Lõpeta poolik tekst alamsaksa keele kohta.

ALAMSAKSA KEEL

Alamsaksa keelt kõneldi keskajal
..... aladel. Eesti- ja Liivimaal oli alamsaksa
keel ametlik asjaajamiskeel alates sajandist kuni 17.
sajandini. Eesti keel on laenanud alamsaksa keelest umbes
..... sõna, mis on seotud
valdkonnaga, näiteks sellised sõnad nagu
.....,,,

Alamsaksa keel kaotas oma tähtsuse pärast reformatsiooni.

Alamsaksa keeleala keskajal

1. Lõpeta poolik andmebaas eesti varase kirjakeele tähtsamate allikate kohta.

Autor	Läti Henrik
Pealkiri	
Ilumisaeg	
Sisu annotatsioon	
Eestikeelse teksti maht	
Märkusi	

Autor	
Pealkiri	
Ilumisaeg	
Sisu annotatsioon	341-leheküljeline käsikiri, mis sisaldab 39 jutluse tekstid, milles on ohtralt kommentaare elu kohta 17. sajandi alguse Tallinnas.
Eestikeelse teksti maht	
Märkusi	

Autor	
Pealkiri	
Ilumisaeg	
Sisu annotatsioon	
Eestikeelse teksti maht	
Märkusi	Esimene eesti keele grammatika.

Autor	
Pealkiri	
Ilumisaeg	1535
Sisu annotatsioon	
Eestikeelse teksti maht	
Märkusi	

Autor	
Pealkiri	
Ilumisaeg	
Sisu annotatsioon	144-leheküljeline alamsaksa ja ladinakeelne käsikiri, mis sisaldab talude maksukohustuste e. koormiste nimekirja.
Eestikeelse teksti maht	
Märkusi	

9. EESTI KIRJAKEEL 17. SAJANDI LÕPUS JA 18. SAJANDIL. VANA KIRJAVIIS

1. Kirjuta lühike kokkuvõte, kes oli Forselius, millega ta tegeles ja miks ta on Eesti kultuuriloos oluline inimene.

Bengt Gottfried Forselius (1660 – 1688)

.....
.....
.....

2. Jooni tekstis alla vana kirjaviisi erinevused praegusest, kasutades alltoodud tingmärke.

Talve olli jo male tulnud. Linnud ollid wait. Külmane
tuul puhhus metsas ja aias lund angole. Metsas istus
lummise männapuu al, pissokesse tulle jures Jaak, kes
ühhe linna läks omma armsad vannemad vatama. Kül suur
olli temma vanna issa rööm, kui Jaak omma vannematte
jure sai.

Tingmärgid	——	-	rõhulise lahtise silbi pikk täishäälik kirjutati ühe tähega
	----	-	rõhulise silbi täishääliku lühidust märkis kahekordne kaashäälik
	====	-	pikk kaashäälik sõna lõpus kirjutati ühe tähega

3. kirjuta järgmised fraasid ümber vanas kirjaviisis.

rebane nägi - mu vana isa -
Jaak vaatab - suures metsas -
konn krooksus - ilus kass -
koti sees - terav mõõk -
Jumala koda - pikk jutt -
pudel vett - riist- ja tarkvara
akulaadija - interneti kaabel -

4. Lisa 18. sajandi kirjakeele arengu tähtsamate tunnusjoonte skeemile detaile.

5. Kirjuta, mille poolest on eesti kirjakeele ja kultuuriloo arengus kuulsad järgmised inimesed.

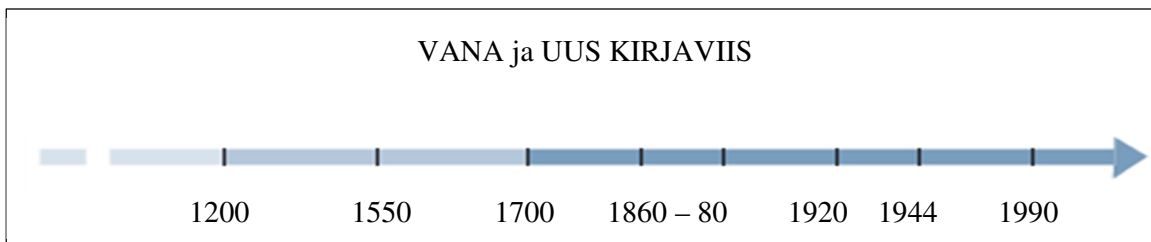
Anton Thor Helle -

August Wilhelm Hupel -

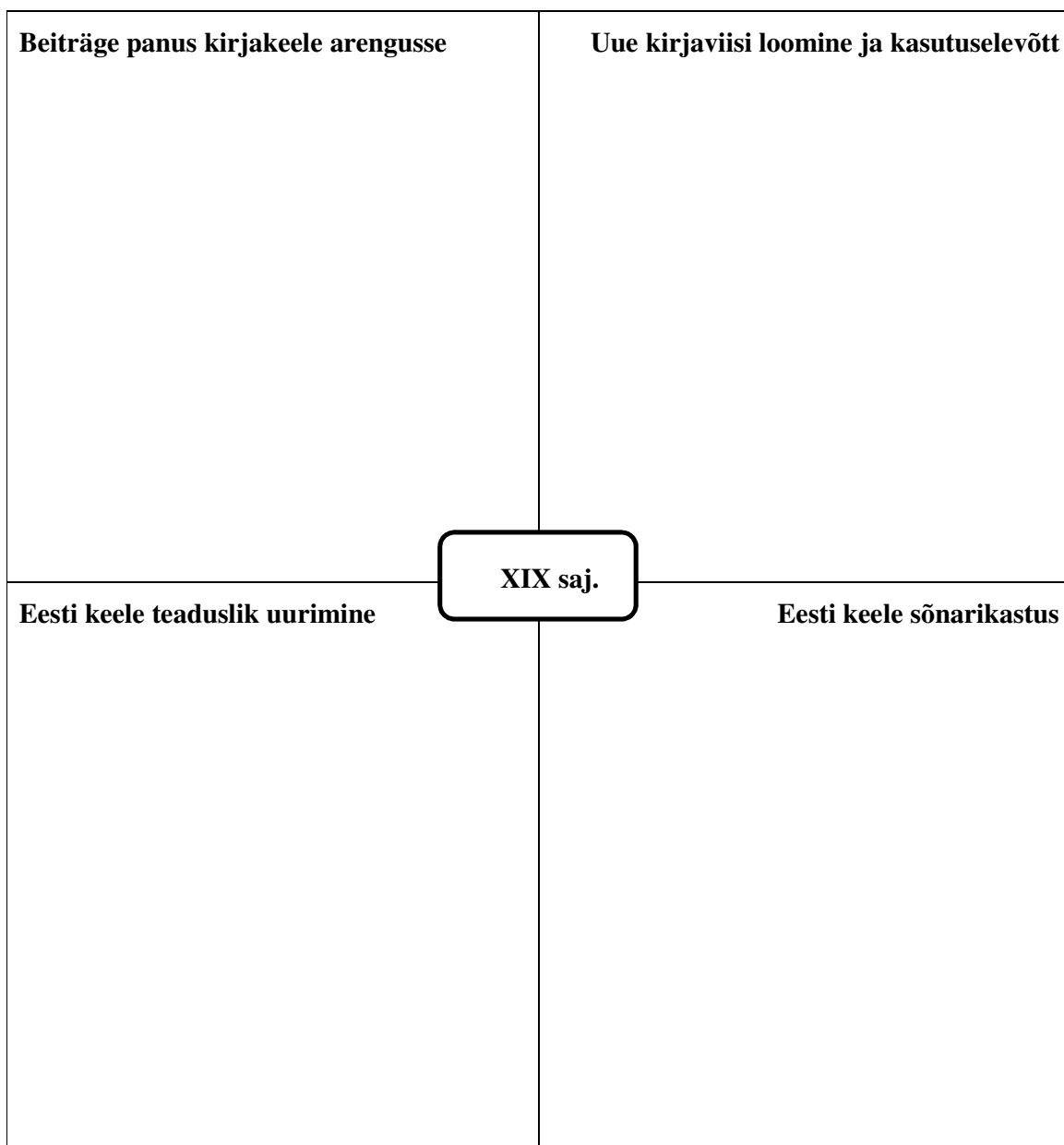
Friedrich Wilhelm von Willmann -

10. EESTI KIRJAKEEL 19. SAJANDIL. UUS KIRJAVIIS

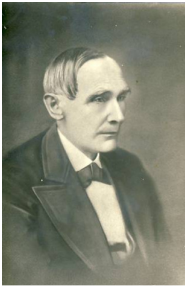
1. Kanna sotsioperiodide ajateljele vana ja uue kirjaviisi kasutusaeg

2. Lisa 18. sajandi kirjakeele arengu tähtsamate tunnusjoonte skeemile detaile.

3. Kirjuta iga pildi juurde, kellega on tegu, millal ta elas ja milline on tema panus eesti kirjakeele arengusse.

11. EESTI KIRJAKEEL 20. SAJANDIL JA TÄNAPÄEVAL. KIRJAKEELE ÜHTLUSTUMINE

1. Täida andmed kahe 20. sajandi esimese poole eesti kirjakeele arendamise suurkuju kohta.

Nimi:

Eluaastad:

Keelelised
tõekspidamised:

Panus kirjakeele
arendamisse:

Loodud sõnade
arv:

2. Kirjuta alltoodud sõnad tabeli õigesse lahtrisse (kummassegi 10).

roim, õõvastama, uluk, kolp, relv, rase, veenma, pinnas, tarnima, nõme, kinnisvara, meenuma, reetma, kehtima, lüliti, sidur, nakkus, lahkama, pühamu, range

Johannes Voldemar Veski loodud sõnad	Johannes Aaviku loodud sõnad

3. Kirjakeele arengu 20. sajandil võib jagada viieks perioodiks. Kirjuta iga perioodi kohta selle lühiiseloostus (keelekorralduse põhisuunad, suuremad saavutused, keele arengu eripärad, olulisemad mõjukeeled).

2010

2000

1990

1980

1970

1960

1950

1940

1930

1920

1910

1900